

K metodice operačně taktických letuček

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka A. I. Tabaka, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ čis. 2/1982.

Při zdokonalování odborné připravenosti vojenských kádrů má velký význam komplexní využití všech forem a metod přípravy generálů, důstojníků, štábů a vojsk.

Umění organizátora přípravy tkví v tom, aby správně a racionálně stanovil nejefektivnější formy a metody v souladu s určenými cíli zaměstnání, konkrétním složením cvičících, úrovní jejich znalostí, praktických návyků a specifickými podmínkami plnění možných bojových úkolů.

Nejlepších výsledků v systému velitelské přípravy je většinou dosahováno těmi formami a metodami zaměstnání, které současně s rozšiřováním vojenskoteoretických znalostí cvičících napomáhají k získání praktických návyků při plnění funkčních povinností, k rozvíjení tvůrčí činnosti, iniciativy, pohotovosti a smělosti. Současně mají napomáhat snaze splnit stanovený bojový úkol v určené době a s nejmenšími ztrátami.

Jednou z takových forem praktické přípravy důstojnického sboru jsou operační, operačně taktické a taktické letučky. Kojí se většinou k prověření znalostí a praktických návyků cvičících při řešení jednotlivých otázek plánování operace (boje), velení vojskům (silám), při zdokonalování jejich schopností samostatně a rychle analyzovat situaci, přijímat rozhodnutí, určovat podřízeným vojskům (silám) bojové úkoly, připravovat operačně taktické propočty, zpracovávat bojové nebo výkazové dokumenty. Tak jako všechny

formy přípravy, napomáhají letučky rovněž formování morálně bojových a psychologických kvalit důstojníků, rozvíjejí jejich myšlení a tvůrčí aktivitu.

Letučky dělíme na velitelské, štábní, týlové a speciální. Cílem každé letučky je procvičit 1–2 učební otázky. Na velitelských letučkách cvičící zpravidla přijímají rozhodnutí v úloze velitele; na štábních připravují operačně taktické propočty a zpracovávají bojové dokumenty; na týlových přijímají rozhodnutí pro týlové zabezpečení operace (boje); na speciálních procvičují otázky použití svého druhu vojska, speciálních vojsk v operaci a boji.

Hlavní zvláštností letučky je to, že je to většinou krátké a ve své podstatě cílevědomé zaměstnání k procvičení a prověření omezeného počtu učebních otázek. Všichni cvičící jsou zařazeni do jedné funkce, řeší stejné učební otázky, a to samostatně; kontroluje je řídící letučky. Do nedávna byly letučky považovány za formu samostatné přípravy důstojníků.

Možnosti této formy přípravy, na základě tvůrčího přístupu, mohou být podstatně zdokonalovány a rozšířeny. Praxe přípravy v posledních letech svědčí o tom, že letučky se mohou úspěšně používat i k prověření (zdokonalování praktických návyků) celých orgánů velení (oddělení, správ, služeb, štábů). To umožňuje považovat je za formu skupinové (kolektivní) přípravy.

Cílem článku je rozebrat některé otázky metodiky přípravy a vedení operačních a taktických letuček.

Především je nutné poznamenat, že letučky jak samostatně, tak i skupinově (kolektivně) přípravy patří k neaktivnějším formám přípravy generálů a důstojníků. Zejména na těchto zaměstnáních můžeme prověřit úroveň jejich odborné přípravy, schopnost iniciativně a tvůrčími způsoby řešit složité bojové úkoly. Mohou být úspěšně používány na všech stupních. Umožňují procvičit nejrůznější otázky, které tvoří náplň činnosti velitele a dalších funkcionářů štábu (orgánu velení), a nevyžadují dlouhou přípravu a značné materiální náklady.

Na operačním stupni, kdy cvičící musí připravit velké množství popočetů, zpracovávat složité grafické nebo písemné bojové dokumenty, je účelnější organizovat letučky na učebně s využitím plastického stolu nebo přímo na pracovištích či na záložních místech velení. Jednotlivé otázky (organizace součinnosti, zasazení druhých sledů do sražení atd.) mohou být procvičovány i v terénu nebo na polním místě velení.

Na taktickém stupni je neúčelnější letučky organizovat přímo v terénu. To přibližuje cvičícím co nejvíce reálné podmínky bojové situace. V některých případech může být situace vytvořena s využitím terčového materiálu, maket, prostředků zvukové a světelné imitace nebo bojové techniky, která je ve výzbroji. Kromě toho je možné situaci vytvořit s použitím spojovacích prostředků. V případě, že téma taktické letučky nevyžaduje výjezd cvičících do terénu, může být organizována i na učebně nebo na plastickém stole.

Všeobecným cílem letučky je většinou prověření znalostí a praktických návyků generálů a důstojníků a při kolektivní formě také skloubit orgány velení při řešení jednotlivých, nejdůležitějších otázek jejich činnosti v průběhu přípravy nebo vedení operace (boje). Nesleduje-li zaměstnání nějaké specifické cíle, pak ve všech případech hlavními a nejdůležitějšími otázkami, které jsou procvičovány v rámci letučky, musí být přijetí rozhodnutí a jeho rozpracování na mapě, a to jak při přípravě operace (boje), tak zvláště při vedení bojové činnosti. Je nutné dosáhnout toho, aby cvičící plnili individuální úkoly samostatně a v přesně stanovených termínech.

Účinnost letučky závisí na kvalitě jejího zpracování. Příprava letučky zahajuje její řídicí určení (upřesněním) základních údajů: tématu, učebních cílů a otázek, složení cvičících, bojové sestavy stran (vlastních vojsk a nepřítelů), délky trvání zaměstnání, prostoru zaměstnání (v terénu

a na mapě), doby, místa konání a materiálního zabezpečení zaměstnání. Jsou určovány na základě charakteru procvičovaných otázek, složení a úrovně přípravy cvičících, sledovaných cílů, nezbytnosti prověření činnosti při plnění stanoveného rozsahu práce ve vymezeném čase.

Potom jsou zpracovávány hlavní plánovací dokumenty. Jejich základem je záměr, který po jeho schválení nadřízeným náčelníkem slouží jako podklad pro rozpracování ostatních materiálů letučky. Patří k nim: operačně taktický námět, někdy i plán provedení zaměstnání. Záměr letučky se zpravidla zpracovává na mapě (je-li potřeba i s legendou) a může obsahovat všechny základní výchozí údaje a operačně taktickou situaci, záměr činnosti stran a možná rozhodnutí (zodpovědná) za vlastní vojska a nepřítel, činnost řídicího letučky a cvičících v průběhu zaměstnání atd. Z praxe vyplývá, že při podrobném a pečlivém zpracování záměru letučky, jejíž cílem je samostatná příprava, plán provedení letučky není nutné zpracovávat, protože cvičící plní úkoly samostatně a úlohou řídicího zaměstnání v tomto případě bude kontrolovat je. Učební otázky v průběhu letučky se zpravidla procvičují v podmínkách jedné situace, bez jejího dalšího vývoje a rozehry bojové činnosti. Proto všechny nezbytné údaje pro činnost řídicího letučky mohou být vyjádřeny v samotném záměru formou legendy. Jiná situace je v případě, že řídicí letučky má k dispozici jednoho nebo několik pomocníků. Pak bude někdy potřebné rozpracovat plán provedení ke skloubení a sladění jejich činnosti.

Na mapě záměru se zvlášť důkladně a podrobně vyjadřuje operačně taktická situace, na jejíž základě budou procvičovány stanovené učební otázky, tj. situace a uskupení vojsk stran při zahájení zaměstnání nebo v době doručení námětu cvičícím. Námět taktické letučky se zpravidla doručuje cvičícím bezprostředně před zahájením zaměstnání. Jak ovšem ukazuje praxe, není to vždy účelné na operačním stupni, protože námět pro cvičící obsahuje velký rozsah informací a jejich všestranné prostudování (vžití se do situace) vyžaduje značnou dobu. Proto nelze vyloučit ani takovou situaci, kdy operační námět bude doručen cvičícím předem.

Přitom je nutné mít na zřeteli, že námět nesmí obsahovat takové údaje, které by umožnily cvičícím přijmout rozhodnutí již před zahájením zaměstnání. Proto bezprostředně před zahájením zaměstnání je nutné vydat jim doplňkovou situaci, která zpravidla obsahuje konkrétnější údaje, nevyžaduje dlouhou dobu na studium a

umožňuje jim zahájit řešení stanovených úkolů. Může to být dokument (nebo osobní pokyny řídícího letučky) ve formě bojového rozkazu (operační směrnice) nebo informace s vysvětlením zvláštní situace: obsahuje např. zprávy o přísunu nových svazků a útvarů do prostoru bojové činnosti. Mohou existovat i jiné varianty vývoje situace od zahájení zaměstnání, pro cvičící neočekávané.

To všechno musí najít svůj odraz jak v zámyslu letučky, tak i v doplňcích k námětu, musí být rozpracováno promyšleně a uchováno v tajnosti před cvičícími do zahájení zaměstnání. Jinak nebude dosaženo požadovaného efektu.

Zámysl dále obsahuje bojové úkoly nadřízených stupňů obou stran, sousedů a rozhodnutí jejich velitelů, bojové úkoly útvaru (svazku, svazu). V případě nezbytnosti mohou být k němu přiloženy i další doplňkové údaje a různé informační materiály, potřebné pro řídícího letučky a cvičící.

Při zpracování zámyslu letučky je nezbytné vytvářet složitou vysoce dynamickou a rozpornou situaci, která vyžaduje důkladnou a hlubokou analýzu, a vylučuje možnost přijetí jednoznačného rozhodnutí. Musí nutit cvičící, aby projevili tvůrčí činnost, iniciativu, rozhodnost, smělost a odhodlanost, současně aby promysleli a dobře zdůvodnili svou činnost na základě propočtů. Proto je velmi důležité, aby jádrem zámyslu byla možnost přijetí různých variant rozhodnutí, z nichž každé může být na první pohled zcela přijatelné. Optimální rozhodnutí a jeho účelnost musí být reálné a zdůvodněné jen na základě hlubokého a všestranného zhodnocení všech faktorů situace a promyšlených závěrů.

Práce řídícího letučky při zpracování zámyslu je velmi zodpovědná a vyžaduje tvůrčí přístup a metodické mistrovství. Jsou-li rozhodnutí cvičících přijata v průběhu letučky shodná, pak je to nejčastěji dokladem toho, že letučka byla zpracována nedokonalé, situace byla jednoduchá a nevyžadovala hluboké promyšlení a tvůrčí hledání. Takové zaměstnání přirozeně nesplní požadovaný cíl.

Abyste situace, vytvářená v operačně taktickém námětu, byla poučná, složitá, dynamická, zajímavá, je možné využít např. této metody jejího rozpracování. Na základě tématu, učebních otázek a cíle zpracovatel navrhne na čistých listech papíru,

bez ohledu na konkrétní terén, několik variant situace. Potom pracuje s jednotlivými prvky situace (vlastních vojsk i nepřítelů), promýšlí a rozehrává (modeluje) nejrozumnější varianty možných rozhodnutí a všestranně analyzuje jejich klady a nedostatky. K tomu mohou být udělané potřebné propočty na samočinném počítači nebo posouzeny různé varianty rozhodnutí s jinými funkcionáři. Někdy bude účelné letučku předem zadat k řešení úzkému okruhu nejlépe připravených důstojníků (samostatně) a pak vyslechnout důvody jejich přijatých rozhodnutí.

Požadavky, kladené na námět letučky, vyplývají ze zvláštností této formy přípravy. Především je nutné mít na paměti, že na řešení letučky je věnována velmi omezená doba. Proto námět nesmí obsahovat zbytečné údaje, které cvičící nemohou včas důkladně prostudovat. Musí obsahovat jen nejnútnejší údaje, které jsou potřebné pro přijetí rozhodnutí v omezené době. Ze zkušeností vyplývá, že na studium a zhodnocení situace je přibližně zapotřebí 10–20 %, na přijetí rozhodnutí 30–40 % a na jeho zpracování (rozpracování jiných písemných a grafických dokumentů nebo propočtů) nejméně polovina veškerého času, vyčleněného na zaměstnání.

Metodika zaměstnání, na rozdíl např. od skupinových cvičení, je poměrně jednoduchá. Protože cvičící řeší letučku samostatně, kontakt mezi řídícím letučky a cvičícími je minimální.

V průběhu zaměstnání, na základě studia metod a způsobů práce cvičících, řídící letučky shromažďuje materiál pro rozbor. K tomu může na konci zaměstnání vyslechnout rozhodnutí cvičících (všech nebo jen několika z nich) a posoudit jak se jednotlivá rozhodnutí vzájemně liší. Pro názornost a poučnost rozboru je důležité udělat analýzu dvou až tří různých rozhodnutí, která se vyznačují zvláštní zajímavostí, a vyvodit jejich kladné a záporné stránky.

Rozbor letučky je účelné uskutečnit obyčejně po podrobné analýze přijatých rozhodnutí nebo prostudování zpracovaných dokumentů. Rozboru se mohou zúčastnit všichni účastníci zaměstnání.

Někdy se zhodnocení každého rozhodnutí v písemné podobě nebo ústně sděluje cvičícím individuálně. Druhého způsobu je účelné využívat v případě, že letučky řešili velitelé spolu se svými podřízenými.

Popisovaná metoda přípravy a provedení letučky se týká samostatné přípravy, kdy všichni generálové a důstojníci jsou

zařazeni do jedné funkce, řeší stejné učební otázky nezávisle na zastávané funkci, úrovni a usměrnění osobní přípravy. Tato

metoda letučky zabezpečuje dosažení učebních cílů hlavně v podmínkách stejnorodého složení učební skupiny, např. při zařazení důstojníků operátorů nebo zpravodajců, dělostřelců apod. Těto metody je výhodné používat i na vojenských školách.

Jsou-li učební skupiny vytvářeny hlavně podle organizace (oddělení, správ, štábů), v jejím rámci pracují důstojníci nejen různých odborností, ale často i s podstatně různou úrovní osobní teoretické přípravy a praktických návyků, nemohou dát samostatně letučky požadované výsledky. To se týká zejména při prověřování přípravy cvičících. Není možné např. požadovat stejné kvalitní rozhodnutí od důstojníka, který má zkušenosti z velení útvaru a skončil vojenskou akademií, a od důstojníka specialisty bez akademického vzdělání, i když slouží na jednom oddělení, správě či štábu. Oba však mají různé funkční povinnosti a svou specializaci. Budou-li všichni zařazení do jedné funkce, např. přijímat rozhodnutí velitele svazku, pak zhodnocení jejich odborné přípravy bez zvážení těchto faktorů se může projevit jako dosti pochybné. Neobjektivnější závěry o jejich osobní přípravě je možné získat jen v tom případě, bude-li každý cvičící zařazen ve stejných podmínkách a bude plnit to, co ukládají služební funkční povinnosti v reálné bojové situaci.

V souvislosti s tím vzniká potřeba organizovat letučky nejen s cvičícími stejného složení, ale i takovými, které napomáhají přípravě a sladěním kolektivů a jejich součástí jsou různí specialisté.

Jde prakticky o zaměstnání např. s řídicími orgány štábu nebo správy v celku, s odděleními, službami apod.

Praxe a získané zkušenosti z takových letuček svědčí o tom, že se v nich organizicky spojují všechny zvláštnosti, které jsou vlastní všem uvedeným druhům letuček — velitelských, štábních, týlových a speciálních. Na rozdíl od nich je však jejich zvláštností to, že na základě jednotné operačně taktické situace a jednotného plánu všichni cvičící současně nebo postupně řeší komplexně všechny otázky, které patří do kompetence velitele, štábu, orgánů týlu a speciálních vojsk. Přitom každý cvičící (oddělení, správa, služba) řeší jen otázky, které jsou mu vlastní. V souladu s tím je proto účelnější nazývat takové letučky komplexními, což bezpochyby bude ve větší míře odpovídat jejich obsahu a metodám provedení.

Metodika přípravy a provedení takových letuček má některé zvláštnosti. Musí být v praxi přípravy využívány především tvůrčím způsobem, podle konkrétního slo-

žení cvičících a stanovených cílů, zejména k prověření připravenosti důstojníků k plnění uložených povinností v kolektivu a sladěnosti orgánu velení v celku nebo jeho jednotlivých prvků. Komplexní letučka co do své struktury má celou řadu obecných rysů, které mají velitelsko-štábní (štábní) nácviky. Ovšem svými cíli, obsahem, metodami přípravy a provedení se vzájemně podstatně liší. Komplexní letučky jsou formou velitelských zaměstnání a velitelsko-štábní a štábní nácviky jsou základní formou přípravy orgánů velení.

Proces přípravy komplexní letučky má své zvláštnosti. Mohou-li být sloučeny při rozpracování materiálů pro letučky k samostatné přípravě takové dokumenty, jako zamýsl a plán provedení, pak při přípravě komplexní letučky je neúčelné to dělat.

Je vcelku zřejmé, že každá kategorie cvičících, která je zařazena na určitou funkci, musí mít i to nejmenší minimum výchozích údajů, které bude potřebovat k plnění úkolu podle svého druhu vojsk (služby). Operační námět musí být proto úplnější. Některé údaje mohou být přitom obsaženy v přílohách, které se doručují jen těm cvičícím, kterých se to týká.

Složitější metodou, která vyžaduje větší tvůrčí činnost, bude činnost řídicího letučky s cvičícími. Ten musí mít především jednoho nebo několik pomocníků. Nejčastěji to budou důstojníci příslušných druhů vojsk a služeb nebo podle složení skupin cvičících.

Před zahájením komplexní letučky bude někdy zapotřebí vydat pokyny o složení cvičících, době zaměstnání, přípravě prostorů pro cvičení a otázkách materiálně technického zabezpečení.

Operační námět na komplexních letučkách s nejnepříjemnějšími podklady pro to, aby se cvičící vžili do situace, doručují se zpravidla předem. Po studiu výchozí situace, v době samostatné přípravy nebo bezprostředně před zaměstnáním ve speciálně vyčleněné době, dostává velitel (náčelník štábu) bojový úkol, a to ústně nebo písemně. Jeho obsahem je rozsah prací, které musí splnit velitel, náčelník druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Důstojníci operačního směru zpravidla nejčastěji připravují rozhodnutí velitele, rozpracovávají bojové rozkazy (operační směrnice) a jiné plánovací (výkazové) dokumenty. Důstojníci druhů vojsk, služeb, týlu a speciálních vojsk zpracovávají dokumenty podle své odbornosti. Ve všech případech je velmi důležité, aby rozsah úkolů byl reálný a odpovídal času, vyčleněnému na letučku. Je-li nutné v průběhu letučky prověřit jen přípravu jednot-

livých důstojníků, všichni plní své úkoly samostatně na základě rozhodnutí velitele. V případě, že je nutné zjistit úroveň přípravy a stupeň sladění oddělení (správy, štábu) v celku, pak je věnována hlavní pozornost rozpracování dokumentů, na kterých se musí podílet různí specialisté. To vyžaduje vzájemnou spolupráci.

Letučky, jak individuální, tak i komplexní, se řeší zpravidla bez neustálého (nepřetržitého) vývoje situace. V tom tkví nejdůležitější rozdíl mezi komplexní letučkou a formami operační přípravy orgánů velení.

Délka trvání letuček závisí na stanovených cílech, charakteru učebních otázek a metodě provedení. Může být různá. Postačí-li na řešení letučky v terénu na taktickém stupni 4–6 hodin, na operačním stupni 6–8 hodin, pak na komplexní letučku na taktickém stupni je zapotřebí 8–10 hodin, na operačním i více.

Komplexní metoda řešení letučky bude mít své zvláštnosti i v rozboru. Teoretická část rozboru se zpravidla připravuje předem a upřesňuje se v průběhu zaměstnání. Obsahuje téma zaměstnání, učební cíle a úkoly, a je-li nutné, i stručný obsah operačně taktického zámyslu stran, dále i analýzu a zhodnocení přijatých rozhodnutí.

Řešení letuček na operačním stupni je zpravidla spojeno s rozpracováním bojových a výkazových dokumentů, propočtů. Na důkladné studium, analýzu a zhodnocení je zapotřebí vyčlenit potřebný čas. Proto k rozboru dochází po určité době po skončení letučky. Rozboru se zúčastní všichni cvičící nebo jen určení náčelníci oddělení (služeb). V jednotlivých případech je možné vrátit zpracovatelům jejich dokumenty s podrobnými připomín-

kami (závěry) k jejich obsahu a kvalitě zpracování.

Důležitý význam při přípravě rozboru má jednotný přístup k hodnocení dokumentů a výsledků práce účastníků letučky.

Proto je možné doporučit zpracování zhodnocení, ve kterém se uvádějí nejdůležitější ukazatele, podle kterých se hodnotí činnost cvičících. Obsah, v závislosti na procvičovaných otázkách a dalších zvláštích letučky, může být různý, např.:

- důkladné zhodnocení situace a správnost vyplývajících závěrů,

- zdůvodnění a správnost úplnosti přijatého rozhodnutí (účelnost zámyslu, správnost, úplnost a přesnost stanovení úkolů vojskům, organizace jaderného a palebného ničení nepřítelů, způsob využití operačních manévrujících skupin, vzdušného výsadku, obcházecích nebo před-sunutých odřadů a dalších důležitých prvků operační nebo bojové sestavy),

- nejvhodnější rozpočet času na organizaci boje a činnosti vojsk,

- úplnost, kulturnost a názornost zpracování rozhodnutí na mapě,

- obsah, úplnost a přesnost vyjádření potřebných údajů ve zpracovaném bojovém (výkazovém) dokumentu,

- včasnost a úplnost splnění stanoveného úkolu letučky,

- celkové zhodnocení zaměstnání.

Pro každého cvičícího se zpravidla zpracovává samostatné hodnocení.

Na základě toho řídící letučky zhodnotí celkové výsledky, kterých bylo dosaženo při zaměstnání.

Z praxe vyplývá, že tento způsob hodnocení značně usnadňuje a zjednodušuje práci řídící letučky při prověřování zadaných úkolů a ve značné míře přispívá k objektivnímu hodnocení.